Materialet er udarbejdet i forbindelse med projektet *„Læsesucces for ordblinde børn – et tværfagligt samarbejde om ordblinde børns læseudvikling."*

VEJLEDNING

Vejledning til Afdækning af teknologibaserede læsestrategier

ABSALON PROFESSIONSHØJSKOLEN ABSALON
UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole
UC SYD
VIA University College
UCN PROFESSIONSHØJSKOLEN
KØBENHAVNS PROFESSIONS HØJSKOLE
NATIONALT VIDENCENTER FOR LÆSNING

Vejledning til Afdækning af teknologibaserede læsestrategier

1. Formål og målgruppe

Afdækning af teknologibaserede læsestrategier er et pædagogisk redskab, der skal give et indblik i børns brug af læsestrategier, når de læser aldersvarende tekster med brug af læse-skriveteknologi (LST). Formålet er gennem observation og samtale at afdække barnets kendskab til og sikkerhed i brug af teknologibaserede læsestrategier. Materialet kan give de voksne omkring barnet en mere systematisk viden om, hvilke strategier barnet har brug for som støtte til at træne, når det læser, og også hvilke nye strategier barnet skal introduceres til.

Materialet er udviklet til mellemtrinnet, men observationsark og spørgeguides kan også bruges på senere trin. Tekster og opgaver bør dog udskiftes, så de passer til den nye aldersgruppe.

2. Materialets dele

Vejledning til afdækning af teknologibaserede læsestrategier:

1. Formål og målgruppe
2. Materialets dele
3. Vejledning til observation af barnets brug af teknologibaserede læsestrategier
4. Vejledning til samtale med barnet efter læsningen
5. Intro til de otte teknologibaserede læsestrategier

Observatørens materialer: (kan hentes her)

A. Observationsark: Mens barnet læser. Arket består af et skema til registrering af barnets brug af strategier med tilknyttet spørgeguide.

B. Spørgeguide: Efter læsningen. Spørgeguiden skal give dig indblik i, om barnet har andre strategier end dem, barnet brugte spontant i den læsning, du har observeret med materialet.

Materialer til barnet:

A. Tekst: Hesteiglen. (Hent teksten her) Teksten kan bruges i afdækningen af barnets teknologibaserede læsestrategier, men andre tekster med tilhørende spørgsmål vil også kunne anvendes. Se mere i Vejledningen afsnit 3: Vigtigt om valg af tekst og opgaver.

B. Spørgsmål til Hesteiglen. (Hent spørgsmålene her) Spørgsmålene til teksten er stillet, så barnet kan få anledning til at bruge flere af strategierne i observationsarket.

3. Observation af barnets brug af teknologibaserede læsestrategier

Barnet skal læse en fagtekst (Tekst: Hesteiglen) og løse opgaver (Spørgsmål til tekst: Hesteiglen) med brug af LST på det device, som barnet plejer at bruge. Undervejs skal du opmuntre barnet til at tænke højt om sine læsestrategier. Du kan støtte barnet i dette ved hjælp af spørgsmålene i Observationsarket: Mens barnet læser, bilag A i *Observatørens materiale. Mens barnet læser* og løser opgaver, skal du observere barnets spontane brug af teknologibaserede læsestrategier. Du skal bruge observationsarkets afkrydsningsskema som afsæt for at vurdere, hvor sikker barnet er i sin strategibrug.

Tidsforbrug med barnet

Observation og samtaler kan gennemføres på 30 minutter, alt i alt:

- Ca. 20 minutter: Barnet læser selv og tænker højt. Det er ikke sikkert, at barnet når hele teksten.
- Ca. 10 minutter: Opfølgende samtale.
  Du kan selv vurdere, om tidsforbruget er passende i den enkelte afdækningssituation, ligesom du vurderer, om der er brug for at indlægge pause undervejs.

Inden du skal gennemføre observationen, skal du:

- Læse denne vejledning grundigt igennem, så du danner dig et overblik over metoder og materialer, inden du går i gang.
- Orientere dig i *Observationsarket: Mens eleven læser*, bilag A:
  - Du kan overveje, om det er en fordel at printe arket, så du kan notere dine observationer i hånden, mens barnet læser.
  - Hvis du ikke er bekendt med alle otte teknologibaserede læsestrategier i *Observationsarket*, kan du læse om dem i Vejledningens afsnit 5.
- Beslutte, om du vil lydoptage eller filme observationen. Især de første gange, du gennemfører en observation med materialet, kan det være en fordel at optage, fordi det frigiver overskud til samtalen med barnet.
  - Hvis du vælger at filme observationen, kan det være væsentligt at have det, som foregår på skærmen med i billedet, fx i form af en skærmoptagelse.
- Sikre dig, at barnet kan få adgang til tekst og opgaver på det device, som barnet er vant til at bruge i sin læsning med læse-skriveteknologi.

Når I er klar til at gennemføre observationen, skal du bruge *Observationsarket: Mens barnet læser*, bilag A. Her finder du:

- En introduktion til læsning og opgaver til barnet.
- Et afkrydsningsskema til vurdering af, hvilke teknologibaserede læsestrategier barnet anvender på eget initiativ under læsning og opgaveløsning, og hvor sikkert de anvendes. Det er vigtigt, at der kun sættes ét kryds i hver kategori.
- En række spørgsmål, som kan bruges i en samtale med barnet, mens det læser for at få barnet til at fortælle om sine strategier undervejs i læsning og opgaveløsning.
- Efter observationen kan der tilføjes korte noter om barnets anvendelse af de enkelte strategier i kommentarfeltet under hver strategi.

Når barnet har arbejdet i 20 minutter, så stop og gå videre til den afsluttende samtale, se Vejledningens afsnit 4.

Vigtigt om valg af tekst og opgaver

Vær opmærksom på, at for nogle børn kan teksten Hesteiglen virke svær. Det er nødvendigt, at teksten har en vis sværhedsgrad, for at barnet faktisk bliver nødt til at bruge sin LST i læsningen og løsningen af opgaverne. Fokus er på, hvordan barnet håndterer opgaverne og sin brug af LST med eller uden hjælp og ikke på, om barnet tilegner sig viden om selve indholdet i teksten. Det er vigtigt også tale med barnet om dette fokus, så barnet er klar over, hvad formålet er med læsning og opgaveløsning.

Vælger I at anvende evalueringsmaterialet, men en anden tekst med tilhørende opgaver, er det vigtigt at være opmærksom på følgende:

- Teksten må ikke være så let at afkode, at barnet kan afkode den uden brug af LST.
- Teksten må ikke omhandle noget, barnet ved så meget om i forvejen, at barnet kender svarene på spørgsmålene uden at læse teksten.
- Spørgsmålene må ikke være så lette, at barnet kan gætte sig til svarene uden at læse teksten.
- Barnet skal have adgang til tekst og opgaver i to separate digitale dokumenter, så barnet har mulighed for at bruge strategien Delt skærm (se evt. Vejledningens afsnit 5).

4. Samtale med barnet efter læsningen

Når barnet har svaret på alle spørgsmål til læseteksten, eller tiden er gået, skal du tale med barnet om de strategier, som du ikke har krydset af, og som barnet altså ikke har brugt på eget initiativ.

Formålet med denne samtale er at give dig et indblik i, hvorfor strategierne ikke er anvendt. Det kan fx skyldes, at barnet ikke kender strategien, er usikker på dens anvendelse eller har andre strategier, som barnet foretrækker. Her kan du præsentere de konkrete strategier for barnet og undersøge, om barnet kan anvende dem med din støtte. Du finder ideer til, hvordan du kan spørge i *Spørgeguide: Efter læsningen*.

Skriv barnets svar i punktform i *Spørgeguiden*. Der skal ikke sættes nye krydser eller ændres krydser i *Observationsarket* – observationsarket er udelukkende til at registrere barnets spontane brug af strategier.

Du kan også ved denne samtale vælge at lave en lydoptagelse, så *Spørgeguiden* kan udfyldes ved en efterfølgende gennemlytning.

Gem de udfyldte skemaer, så du kan vende tilbage til dem i samtaler med forældre, kolleger og andre, som støtter barnet i dets læsning med LST.

De udfyldte ark kan også bruges til at fastholde udviklingen i barnets strategibrug og bruges som sammenligningsgrundlag, når afdækningen gentages – evt. med en anden tekst og andre opgaver – senere i barnets læseforløb.

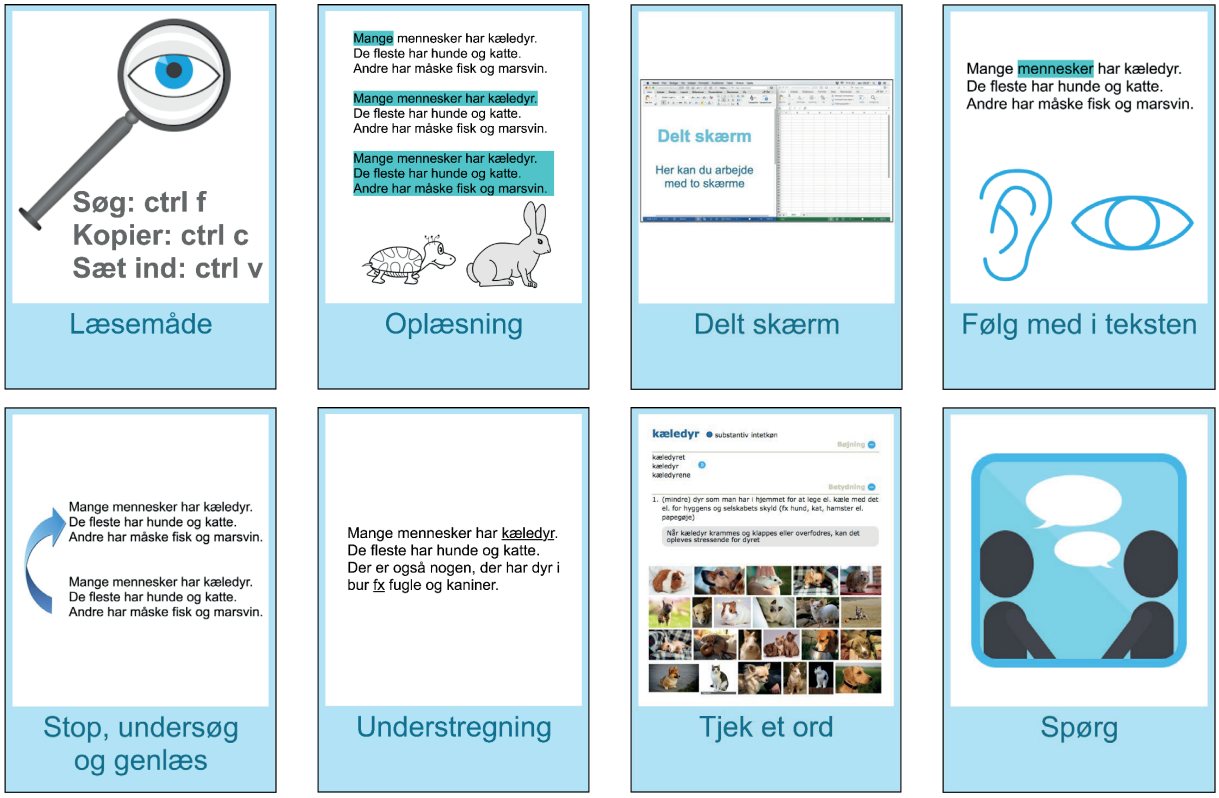

Elmstrøm, 2019

5. Intro til de otte teknologibaserede læsestrategier

Læsemåde: Barnet kan skimmelæse eller nærlæse tekster, og centralt er, at barnet kan vælge og variere sin læsning, alt efter hvad der er hensigtsmæssigt ift. læseformål, tekst og opgaver. For uddybning af skimmelæsning med LST, se strategien Søgefunktion.

Søgefunktion: Ordblinde børn har svært ved at skimme en tekst og kan derfor have gavn af at kunne lave en teknologisk skimming ved at åbne et søgefelt, anvende et søgeord og dermed få ordet markeret i teksten. På den måde kan barnet hurtigere finde et afsnit, der muligvis vil være relevant at nærlæse. Ved anvendelse af denne strategi er det en fordel at bruge genvejsfunktioner (åbn søgefelt: ctrl + f, kopier søgeord fra fx opgaveformulering: ctrl + c, indsæt søgeord i søgefelt: ctrl + v) for at begrænse arbejdsgange og belastning af arbejdshukommelsen.

Oplæsningsstrategien kompenserer for svag afkodning. Strategien fordrer, at barnet er bevidst om at anvende oplæsning og tilpasning af læsehastighed som ydre processer, hvilket adskiller sig fra analog læsning med indre processer (Svendsen, 2016). Ligeledes skal barnet kunne vurdere ud fra egne evner tekstens sværhedsgrad og læseformål, hvor meget der skal læses op med læseteknologi, og hvor meget barnet selv kan læse, uden at det går ud over forståelse og hastighed.

Ved *Delt skærm* skal barnet åbne og indstille to vinduer på sin computerskærm. Ved at anvende delt skærm frem for forskellige faneblade er der stor sandsynlighed for, at det vil mindske belastningen af arbejdshukommelsen, da relevante informationer er synlige på samme tid, fx tekst og opgaver eller skrivefelt. Dette svarer til at have en bog og et skriveark liggende ved siden af hinanden ved analogt arbejde.

Følg med i teksten støtter barnet i at organisere og overvåge læsningen og kan betegnes som en elektronisk 'læsefinger'. Barnet skal vurdere, om og hvordan det har behov for at få markeret tekst under oplæsning, samt overveje, i hvilken grad der skal følges med i teksten med både øjne og ører. Dette afhænger af teksttype og læseformål. Det kræver ofte nye strategier at læse fagtekster på skærm til at få overblik og navigere i teksten (Kongskov, 2016). Ved visuelt at følge med i teksten støttes eleven i at få dette overblik, så informationer ikke forsvinder i tekstmængden.

Stop, undersøg og genlæs samler flere strategier, som omhandler arbejdshukommelse og forståelse af teksten. Eleverne skal overvåge deres egen forståelse af teksten ved at stoppe op og tænke over, om det læste giver mening ligesom ved analog læsning. Strategien involverer altså både hukommelsesstrategier med repetition af den konkrete tekst samt overvågning af, om det, eleverne læser, giver mening i forhold til det, de tidligere har læst i samme tekst, men også det, de ved om emnet i forvejen.

Tjek et ord er opslag af ord enten i en ordbog eller ved en billedsøgning. Flere programmer har sådanne opslagsfunktioner indlejret og er nemme at tilgå for eleverne, men ordbogsopslag hjælper ikke altid til en bedre forståelse, da ordforklaringer ofte er kompliceret sprog. Derfor kan billedsøgning være en god supplerende strategi.

Spørg er en social strategi, der opfordrer til dialog elev-elev eller elev-lærer. Hensigten er, at spørgestrategien udvikles til at være mere end blot at søge hjælp til tekniske udfordringer – den udvikles til også at være et redskab til udvikling og refleksioner omkring læsning.

Elmstrøm, 2019

Referencer

Elmstrøm, S. (2019). Otte teknologibaserede læsestrategier for ordblinde. *Viden om literacy, nr. 26*. Nationalt Videncenter for Læsning.

Kongskov, L. (2016). Teknologibaserede studiestrategier. I: Pedersen, A. L., & Hjorth, K. M. (red.), *Uddannelses og skriftsprogsvanskeligheder: grundbog i lektiologisk pædagogik* (s. 303-314). København: Hans Reitzels Forlag.

Svendsen, H. B. (2016). Teknologibaseret læsning og skrivning. I: Pedersen, A. L., & Hjorth, K. M. (red.), U*ddannelse og skriftsprogsvanskeligheder: grundbog i lektiologisk pædagogik* (s. 281-302). København: Hans Reitzels Forlag.